

Kant'ın Varlık Kavramı Üzerine

İlhan İnan

Saf Aklın Eleştirisi'nde Kant, Descartes'in Tanrı'nın varlığı üzerine ontolojik tanıtlamasına karşı çıkarken "varlık gerçek bir yüklem değildir" der. Bu yazıda bu savın ne anlama geldiğini, Kant'ın ne tür argümanlarla bu sonuca vardığını ve *varlığın* nesnelere değil kavramlara yüklenen ikinci düzey bir kavram olduğuna dair Frege/Russell görüşüne Kant'ın ne denli yaklaşmış olduğunu irdelemeye çalışacağım.¹

I.

Ondokuzuncu yüzyılın sonlarında filizlenip, yirminci yüzyıl felsefesinde büyük bir etki bırakmış olan Dilsel Dönüş döneminden bize miras kalan önemli bir görüş "varlık" yüklemine nesnelere değil kavramlara uygulandığı savıdır. Frege, varlığı "ikinci düzey bir kavram" olarak niteleyerek, "F vardır" formundaki bir önermeyi "F kavramının altına düşen en az birşey vardır" şeklinde, "F yoktur" formundaki bir önermeyi de "F kavramının altına düşen bir nesne yoktur", ya da "F kavramı boştur" şeklinde çözümler. Russell ise varlığın nesnelere değil önermesel fonksiyonların bir niteliği olduğunu savunur. Frege'ye göre kavram bir yüklem göndergesi olan bir tür fonksiyon olduğundan, Frege'nin "kavram"ları Russell'in "önermesel fonksiyon" dediğinden farklı değildir. En yalın haliyle iki filozof da, varlık önermelerinde nesneye değil kavrama gönderme yapıldığını ve varlığın kavramların bir niteliği olduğunu söylerler. Örneğin "Tanrı vardır" tümcesinde Tanrı'ya değil, Tanrı kavramına gönderme yapılır. Aksi takdirde birşeyin var olmadığını söylemek olanaklı olmaz. Eğer "Tanrı vardır" savı *Tanrı* kavramı değil de Tanrı'nın kendisi hakkında olsaydı, aynı durum "Tanrı yoktur" tümcesi için de geçerli olması gerekirdi. Bu durumda herhangi birşeyin var olmadığını iddia etmek olanaklı olmazdı, zira varlığını reddettiğimiz nesneye gönderme yaparak onun varlığını peşinen kabul etmemiz gerekeceğinden çelişkiye düşerdik. İşte bu tür bir

¹ Bu yazı Kant'ın ikiyüzcü ölüm yılı dolayısıyla bu yıl Muğla Üniversitesi Felsefe Bölümü tarafından gerçekleştirilmiş olan Uluslararası Kant Sempozyumu'nda İngilizce olarak sunduğum tebliğin genişletilmiş halidir. Tebliği sunduktan sonra gelen soru ve yorumlar için dinleyicilere, özellikle Paul Guyer'a, ve konu

argüman sonucu, Russell ve Frege, varlık savlarının nesnelere hakkında değil kavramlar hakkında olduğu sonucuna varırlar. Günümüzde bu görüş farklı açılardan eleştirilere maruz kalsa da, “varlık” yüklemine en azından bir anlamının bu olduğunu neredeyese tüm filozoflar kabul ederler.

II.

Felsefe tarihinde genel bir görüşe göre Frege ve Russell birbirlerinden bağımsız olarak bu sonuca varmışlar ve ikinci dereceden bir kavram olarak varlığı bir niceliyici olarak ele alan bu etkili görüşün kurucuları olmuşlardır. Acaba bu iki filozof ilk eserlerini daha vermeden yüz yıldan daha fazla bir süre önce yayımlanmış olan *Saf Aklın Eleştirisi*'nde Kant benzer bir görüşe varmış mıdır? Bu sorunun yanıtlanması için Kant'ın varlık üzerine özellikle A599-B627 bölümünde yoğunlaşan tartışmasını irdelemeye geçelim. Bu bölümün yer aldığı *Saf Aklın İdeali*'nde Kant'ın asıl amacı varlığın ne olduğunu sorgulamak değil, Tanrı'nın varlığına dair verilen bazı tanıtımlardaki hatayı göstermektir. Burada doğrudan gönderme yaptığı Descartes'in tanıtılması olsa da, Anselm'inki gibi tüm ontolojik tanıtımlara karşı çıkmaya çalışır. Tüm bu tür tanıtımlarda Tanrı kavramından yola çıkılarak Tanrı'nın varlığı *a priori* olarak gösterilmeye çalışılır. Descartes'in tanıtılması basitçe şöyledir: “Tanrı, tanım gereği, tüm mükemmelliklere sahiptir; var olmak bir mükemmelliktir, dolayısıyla Tanrı vardır.” İşte Kant bu ve benzer argümanlardaki hatanın varlığın nesnelere yüklenebilecek gerçek bir yüklem olduğu varsayımı olduğunu söyler. Aslında bu düşünce Kant'tan önce değişik biçimlerde Gassendi ve Hume tarafından da dile getirilmiştir. Örneğin Hume, doğrudan Tanrı'nın varlığı konusu ile ilişkilendirmese de, varlık hakkında şöyle der:

Varlık düşüncesi...bir şeyin var olduğunu kavramamızla aynıdır. Bir şeyi basitçe zihnimize canlandırmak ile, o şeyi var olarak canlandırmamız arasında bir fark bulunmaz. Bu düşünce [varlık düşüncesi], bir nesnenin ideası ile birleştirildiğinde ona bir ekleme yapmaz. (Hume, 1960: 66-67)

Gassendi ise doğrudan Descartes'in tanıtılmasına karşı çıkarak şöyle der:

Varlık ne Tanrı'ya ne de başka birşeye ait bir mükemmellik; tersine onun olmadığı durumda mükemmellik olamaz...Dolayısıyla varlığın ne mükemmellik gibi bir şeyin içinde var olabilecek birşey olduğunu, ne de bir şey varlığa sahip değil ise o şeyin mükemmel olmadığını (ya da bir mükemmelliğinin eksik olduğunu) söyleyebiliriz, zira o hiçbirşeydir. (Haldane & Ross, 186)

İki filozof da, açıkca dile getirmesler bile, Kant'ın temel savını kuşkusuz ki öngörmüşlerdir. Ancak göreceğimiz üzere, Kant'ın bu savı tartışırken sunduğu gerekçeler hem Hume'un hem de Gassendi'nin ötesine geçer. Kant'ın bu tartışmasına geçmeden, savda kullanılan "yüklem" ve "varlık" terimlerinin açıklamasını yapmaya çalışalım.

III.

"Varlık" terimi Türkçe de dahil olmak üzere bir çok dilde birden çok anlamda kullanılır. Örneğin "insan düşünen bir varlıktır" tümcesindeki kullanımı ile "Düşünen insanlar vardır" tümcesindeki kullanımında "varlık" aynı anlamda olamaz. İlkinde "varlık" şey, ya da *nesne* anlamında kullanılırken, ikincisinde "varlık", en azından görünüşte bir şeye nitelik atfeden bir yüklem olarak yer alır. Bu iki anlamı Türkçe'de "varlık" ile "var olma" şeklinde ayırabiliriz. Benzer şekilde İngilizce'de "being" ve "existence" ayrımı, Almanca'da da "sein" ile "dasein" ayrımları bulunur. Ancak bazı filozoflar "varlık" (ya da İngilizce'de "being", ya da Almanca'da "sein") terimini *var olma* anlamında, hatta bazen de (ki burada özellikle Heidegger ve Meinong'u anabiliriz) üçüncü bir anlamda kullanırlar. Konumuz açısından önemli olan Kant'ın temel savında yer alan "varlık" teriminin ne anlama geldiği. Eğer Kant bu terimi şey ya da *nesne* anlamında kullanmış olsaydı, temel savını şu şekilde dile getirebilmemiz gerekirdi: "Şey ya da nesne geçek bir yüklem değildir." Elbette bu bir ulam hatası içeren saçma bir tümce olurdu. Dolayısıyla Kant'ın temel savını "Var olma gerçek bir yüklem değildir" şeklinde yorumlamann doğru olacağı kanısındayım. Diğer yandan "yüklem" terimi de Kant tarafından tek bir

anlamda kullanılmaz. Zaman zaman Kant bu terim ile tümcenin bir parçasını kastettiği gibi, bazı durumlarda ise bu terimi *nitelik* ya da *özellik* anlamında kullanır. Örneğin birazdan daha ayrıntılı olarak göreceğimiz gibi, Kant yüklemeleri “gerçek” ve “mantıksal” olarak ikiye ayırırken, “yüklem” terimini *nitelik* anlamında yorumlayamayız. Zira mantıksal bir yüklem, bir tümcenin öznesine eklenen sentaktik bir unsurdan ibarettir ve Kant’a göre “öznenin kavramını genişletmez.” Bu savı mantıksal bir yüklem nesnelere yüklenebilecek bir nitelik ifade etmediği şeklinde yorumlamak gerektiğini düşünüyorum ve eğer bu yorum doğru ise, o halde mantıksal bir yüklem, yer aldığı tümce içinde bir nitelik ifade etmeyeceğinden, bu ayrımı yaparken Kant’ın “yüklem” terimini *nitelik* olarak değil, tümcenin sentaktik bir parçası olarak kullandığını söylemek gerekir. Diğer yandan bir çok yerde Kant’ın “yüklem” terimiyle nesnelere yüklenebilen bir niteliği kastettiğini söyleyebiliriz. Kanımca Kant uzmanları arasında da yaygın olarak kabul gören bir yorumdur bu. Bu durumda şu soru karşımıza çıkıyor: Kant “varlık gerçek bir yüklem değildir” şeklinde dile getirdiği savında “yüklem” bir tümcenin sentaktik bir parçası anlamında mı, yoksa basitçe *nitelik* anlamında mı kullanıyor? Bu sorunun açık bir yanıtını Kant’ın metinlerinden, özellikle ele alacağımız bölümden, çıkramanın olanaklı olmadığını düşünüyorum. Bir yüklem ile, o yüklem gönderme yaptığı şey arasındaki ayrımı bildiğim kadarıyla ilk yapan Frege olmuştur. Bu ayrımın Kant’ta bulunduğu dair bir işaret olmadığını sanıyorum. Dolayısıyla Kant’ın “yüklem” terimini belki de farkında olmadan çift anlamlı olarak kullandığını söylemek yanlış olmaz. O halde bu çift anlamlılığın Kant’ın “varlık gerçek bir yüklem değildir” savı için de geçerli olduğunu söyleyebiliriz. Bu iki anlamı şu şekilde dile getirebiliriz:

Varlık gerçek bir nitelik değildir.

“Varlık” bir tümce içinde gerçek bir yüklem olarak kullanılamaz.

İlki varlığa dair metafizi bir sav iken, ikincisi tümcelere dair sentaktik/semantik bir savdır. Her ne kadar bu iki sav birbirlerini mantıksal olarak içermesler de, kuşku yok ki, ilkini savunan ikinciye, ikinciye savunan da ilkini savunur. Kısaca Kant’ın savının çift anlamlı olmasının, en zandan konumuz açısından, herhangi ciddi bir felsefi soruna yol açacağını sanmıyorum. Tüm bu söylediklerime karşın , tabii ki savı “varlık gerçek bir

nitelik değildir" şeklinde ele almak savın metafiziksel içeriğini ortaya çıkarması açısından daha iyi olur. Aksi takdirde, Kant'ın tüm tartışmasının semantik ve sentaktik alanda yer aldığını varsayamamız gerekir ve bu da tartışmanın felsefi içeriğine gölge düşürür.

IV. Kant'ın Argümanları

Kant'ın "varlık gerçek bir yüklem değildir" şeklinde dile getirdiği temel savını Saf Aklın Eleştirisi'nin Saf Aklın İdeali bölümünün A 592/B 619 ile A 603/ B 631 paragrafları arasında ve özellikle A 599/ B 627 paragrafında tartışır. A 599'daki tartışmada birbirinin içine geçmiş üç farklı argüman çıkarabiliriz. Ancak bunların hiçbiri açıkca dile getirilmez, dolayısıyla bu argümanların açığa kavuşturulması için bazı kullanılan temel terimleri yorumlamamız gerekir. Kuşku yok ki bu kilit terimlere getireceğimiz yorumlar ve bunun sonucunda ifade edeceğimiz bu üç argüman tartışmaya açık olacak. Dolayısıyla bu üç argümanı yeniden kurarken, bunların mutlak olarak Kant'ın görüşleri olduğunu söylemek mümkün değil. Ancak bu yorumların Kant'ın genel felsefesinin ruhuna en uygun yorumlar olduğuna inanmaktayım.²

a. Epistemik Argüman

Kant'ın A599'daki tartışmasından ilk çıkarabileğimiz argümanın epistemik bir temele dayandığını söyleyebiliriz. Ancak, görüleceği üzere, bu argüman açıkca dile getirilmediği gibi, tartışmada, "öğrenme", "bilme", "anlama" gibi epistemik terimler yer almaz. Yine de, eğer bu yorum doğruysa, Kant'ın savını yönelik verdiği en temel ve en

² Bu yorumların ne denli iyi olduğuna tabii ki Kant uzmanlarına karar verecekler. Paul Guyer, Manfred Baum, ve Lucas Thorpe gibi Kant uzmanları ile konu üzerine yaptığım tartışmalarda Kant'a attığım bu argümanlara temel bir eleştirinin gelmemesi bu yorumların Kant'ın genel felsefesinin ruhuna koşut düşen kabul edilebilir yorumlar olduğunu gösterdiği kanısındayım.

öncelikli argüman budur. Önce argümanı kendi yorumladığım biçimiyle dile getirip tartışmasına sonra geçeceğim:

Bir nesne hakkında bilgimizi genişletmek, o nesnenin daha önce bilmediğimiz gerçek bir niteliğini öğrenme yoluyla olur. Bir nesnenin var olduğunu öğrenmek o nesne hakkında bilgimizi artırmaz. Dolayısıyla “var olma” gerçek bir nitelik değildir.

Daha önce de belirttiğim gibi, A599’da Kant herhangi açık bir epistemik terim kullanmadığı gibi, tartışma yüzeyde kavramalar üzerine, kısmen semantik, kısmen de sentaktik bir tartışmadır. Paragrafın başında “Varlık tabii ki gerçek bir yüklem değildir, yani bir nesnenin kavramına ekleme yapacak bir kavram değildir” der. Bir kaç satır sonra da, bunu şöyle örnekler: “Özneyi (Tanrı) ele alıp, Tanrı’nın var olduğunu söylediğimde, Tanrı kavramına bir şey eklemiş olmam.” Bir sonraki paragrafta aynı görüş farklı bir şekilde dile gelir: “Dolayısıyla bir şeyi düşünürken, o şeyi ne kadar çok yüklemi aracılığıyla düşünürsem düşünüyüm (bu o şeyin tüm determinasyonu³ bile olsa), bunun üzerine ek olarak o şeyin var olduğunu söylediğimde o şeye hiçbir şey eklemiş olmam.” Ve yine birkaç tümce sonra da Kant şöyle der: “Bir şey hakkında biri dışında tüm gerçekliği düşünsem bile, bu şeyin var olduğunu söylediğimde bu eksik gerçeklik eklenmiş olmaz.”

Bu alıntılarda farklı biçimlerde dile getirilen ortak bir terim bulunuyor: “birşeyin kavramına ekleme yapma”. Bu ve benzer terimleri Kant özellikle analitik/sentetik önermeler, ya da yargılar arasındaki ayrımına yönelik tartışmalarında sık sık kullanır. Bir şeyin kavramına ekleme yapılması, ya da bir kavramın genişlemesi ne demektir? Bir nesnenin kavramı balon gibi genişleyip küçülebilen bir şey olabilir mi? Günümüzde özellikle dil felsefecileri arasında neredeyse hiç kabul görmeyecek bir kavram anlayışıdır bu. Ancak Kant’ın kavramlar üzerine öne sürüdüğü bu savı, semantik olarak değil epistemik olarak yorumlamak gerektiğini düşünüyorum. Yani Kant’ın sıklıkla kullandığı “bir kavramın genişlemesi” terimini metaforik olarak kullandığını ve gerçekte “kişinin bir nesne hakkındaki bilgisini artırması” ya da “kişinin bir nesnenin yeni bir niteliğini

³ Kant’a göre “bir şeyin tüm determinasyonu”, o şeyin tüm niteliklerini barındıran kavramıdır.

öğrenmesi” gibi epistemik bir anlamı kastettiğini düşünüyorum. Bu yorum Kant’ın analitik/sentetik ayrımı için de geçerlidir. Temelde önermeleri sınıflandıran semantik bir ayrım gibi gözükse de, en azından Kant için analitik/sentetik ayrımının yargılara uygulanan epistemik temelli bir ayrım olduğunu söyleyebiliriz. Kısaca özne/yüklem formundaki bir önermeyi öğrendiğimizde, yüklem kavramı (yani ifade ettiği nitelik) öznenin kavramının içinde olmayan bir nitelik içerdiği için, öznenin gönderme yaptığı nesne hakkında daha önce bilmediğimiz bir niteliğini öğreniriz. Kant bunun gibi öğretici olan yüklemelere “gerçek yüklem”, bazen de “belirleyici yüklem” diyor. Kısaca gerçek ya da belirleyici bir yüklem gerçek bir niteliğe gönderme yapar. İşte bu şekilde yorumladığımızda, “varlık gerçek bir yüklem değildir” savıyla Kant’ın kastettiğinin varlığın gerçek bir nitelik olmadığını görürüz. Peki varlık bir nitelik değil ise nedir? Kant bu soruya açık bir yanıt getirmez. Hatta bu sorun bir paradoks olarak karşısına çıkar. Zira gerçek olmayan bir yüklem Kant’a göre “mantıksal” bir yüklemdir ve öznenin kavramını genişletmez. Buradan yüklemelerin gerçek ve mantıksal olarak iki sınıfa ayrıldığı sonucuna varamayız, zira gerçek bir yüklem bazı durumlarda mantıksal olarak kullanılabilir Kant’a göre. “Herşey mantıksal bir yüklem işlevini görebilir, hatta istenirse özneyi kendine yükleyebiliriz.” (A598) Örneğin kırmızılık yüklemi normalde gerçek bir yüklem olarak kullanılabilirken, “kırmızı kırmızıdır” gibi bir tümcede hem özne hem de yüklem konumunda olduğundan, Kant’ın deyimiyle, mantıksal bir yüklem olarak yer alır. Bir yargıdaki yüklem mantıksal olarak kullanılması, öznenin kavramını genişletmediği için, o yargı analitik olur. Ancak, kırmızılık gibi yüklemelerden farklı olarak, Kant’a göre, varlık yüklemi hiçbir yargı önermesinde gerçek bir yüklem olarak kullanılamaz. Kant üçüncü bir yüklem ulamından bahsetmediği için, bu durumda doğal olarak varlık yüklemine mantıksal bir yüklem olduğu sonucuna varabiliriz. Ancak varlık yüklemi öznenin kavramını genişletmeyen salt mantıksal bir yüklem olduğunda varlık yargılarının analitik olması beklenirdi. Halbuki Kant’ın temel görüşlerinden biri varlık yargılarının hep sentetik olduğudur:

Size soruyorum: bunun ya da şunun var olduğu önermesi analitik mi yoksa sentetik bir önerme midir? Eğer ilkiyse, varlık o şey hakkındaki düşüncenize birşey eklemeyiz...eğer, aksine, her varlık önermesinin sentetik olduğunu kabul

ederseniz, ki akli başında herkes bunu kabul eder, bu durumda çelişkiye düşmeden varlık yüklemine iptal edilmesini nasıl savunabilirsiniz? (Kant, A598)

Kant'ın sorduğu bu son sorunun retorik olarak sorulduğu kanısındayım. Yani Kant bir varlık önermesinin mantıksal değilinden bir çelişki çıkmadığını düşündüğü açıktır. Dolayısıyla Kant'ın göstermesi gereken diğer mantıksal yüklemelerden farklı olarak bir varlık yargısını inkar etmenin çelişkiye yol açmayacağı, dolayısıyla bu tür yargıların hep sentetik ve öğretici olduğudur. Tüm bunları göz önünde bulundurduğumuzda, şu sonuca varabiliriz: bir şeyin var olduğunu söylediğimizde o şey hakkında bilgimizi artırmayız, ancak yine de bu varlık yargısı ile yeni bir şey öğrenebiliriz.⁴ Kant'ın bu soruna ne yanıt getirdiği, hatta bir çözümü olup olmadığı bile açık değil. Yine de satır aralarını okuduğumuzda muğlak da olsa Frege/Russell görüşünün ruhuna yakın bir çözüm önerdiğini söylemek belki mümkün olacak. Buna daha sonra geleceğim.

Kant'ın tartışmasından çıkardığım bu argümanı destekleyici örnekler verilebilir. Bildiğimiz bir nesneyi ele aldığımızda, o nesne hakkındaki bilgimizi geliştirmek için o nesnenin yeni bazı niteliklerini öğrenmemiz gerekir. Örneğin, bir masanın boyutlarını ve rengini bildiğinizi düşünün, daha sonra o masa hakkında yeni bazı bilgiler size sunulmuş olsun: sekiz çekmecesine var, 1934 yılında yapıldı, İngiliz stilinde vs... bunların hepsi o masanın birer niteliği olacaktır. Ancak size bir de "bu masa vardır" dediğinde, o masa hakkında yeni bir şey öğrenmezsiniz. Dolayısıyla var olma nesnelere yülenebilen bir nitelik olamaz. İşte Kant "varlık yüklemi öznenin kavramını genişletmez" derken buna benzer bir epistemik argümanı varsaydığını düşünüyorum.

Kant'ın temel savına yönelik Epistemik Argümandan farklı iki ayrı argümanı daha olduğu kanısındayım. Birbirleriyle iç içe geçmiş bu argümanlar özünde kavramlara ve özellikle kavram/nesne ilişkisine yönelik olduğundan epistemik değil semantik argümanlar olarak değerlendirilebilir. Şimdi sırasıyla bunlara bakalım.

b. Kavramsal Argüman

⁴ Burada Kant, Ortaçağ felsefesinde yapılmış olan ve kendisinin de büyük ihtimelle farkında olduğu de re/de dicto ayrımını kullanarak, varlık yargılarının nesne hakkında (de re) değil, önerme hakkında (de dicto) olduğunu söyleyebilirdi.

İkinci argümanda Kant bizden birbirlerinden farklı gibi görünen kavramları kıyaslamamızı ister. Ulaşmamız gereken nokta bu kavramların aslında farklı olmadığı sonucudur ve buradan da varlığın gerçek bir yüklem olmadığı sonucu çıkar. Açıkca dile getirilmeyen bu argümanı şu şekilde kurabiliriz:

Herhangi bir şeyin kavramını ele alalım, ve o kavrama var olma niteliğini ekleyelim. Bunun sonucunda elde ettiğimiz kavram ilkinden farklı olmayacaktır. Aynı şekilde ilk kavramı alıp bu sefer ondan var olma niteliğini çıkardığımızda yine yeni bir kavram elde etmiş olmayız. Var olma gerçek bir nitelik olsaydı bu kavramlar farklı olurdu, dolayısıyla var olma gerçek bir nitelik değildir.

Bu argümanın yer aldığı düşündüğüm bölüm Kant'ın yorumu oldukça zor görünen Yüz-dolar örneğini tartıştığı paragrafta ve özellikle de şu tümcesinde yer alıyor: "...yüz gerçek dolar, yüz mümkün dolardan daha fazla para içermez." (A599) Tabii bu tümcede Kant doğrudan varlık yükleminden bahsetmediği için, kullandığı "gerçek" ve "mümkün" terimlerini yorumlamak gerekiyor. İlk şöyle diyebiliriz: bu tümcede "gerçek" "var olan" anlamında, "mümkün" ise "var olmayan" anlamında kullanılmıştır. Burada iki sorun var: Kant'a göre birşeyin gerçek olduğunu söylemek ile var olduğunu söylemek arasında önemli bir fark yatar. Gerçek olan şey şemalaştırılabilir, yani sezgide yer alabilir, ama var olan her durumda şemalaştırılamayabilir. Yani sezgide yer alamayacak numenal bir dünyanın şeyi, var olsa da, bizim için gerçek olmayabilir. Bir anlamda gerçek olma bize görece bir kavram iken, var olma böyle değildir. Diğer yandan "mümkün" ile "var olmayan" kavramlarını da Kant eşanlamlı kullanmaz. Salt mümkün olan bir şeyin var olmadığını söyleyebiliriz, ancak var olmayan herşey mümkün değildir. Yani var olmayan ve mümkün de olmayan şeyler vardır Kant'a göre. Dolayısıyla ne "gerçek" tam tamına "var olma", ne de "mümkün" tam tamına "var olmama" demektir. Yine de en azından A599'daki tartışma bağlamında bu yorumun hatalı olacağı kanısında değilim. Zira Kant burada şemalaştırma konusundan bağımsız olarak "varlık" yüklemine semantik işlevini tartışıyor. Göstermeye çalıştığı bu yüklem nesneye bir nitelik atfedecek türden bir yüklem olmadığıdır. Dolayısıyla bu önemli tümceyi şu şekilde ele

